

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА ТА СПОЖИВАННЯ БІОПАЛИВА

Оверковська Т.К., к.ю.н.

Вінницький національний аграрний університет

Стаття посвящена некоторым аспектам правового обеспечения экологической безопасности в области производства и применения альтернативных видов топлива, обосновывается возможность применения хозяйственно-правовой ответственности в обозначенной области отношений.

Article is devoted some aspects legal maintenance of ecological safety in the field of manufacture and application alternative fuel kinds, possibility of application economic-legal responsibility in accentuate areas of relations is proved.

Вагоме значення для подальших перспектив розвитку українського суспільства набуває опанування нетрадиційними й відновлювальними джерелами енергії, які є важливими факторами підвищення рівня енергетичної безпеки та зниження антропогенного впливу енергетики на довкілля. В свою чергу, це сприятиме забезпеченню права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля, що гарантоване ст. 50 Конституції України, тобто право на екологічну безпеку.

Зауважимо, що категорія «екологічна безпека» досліджувалася такими вченими як В.І. Андрейцев, Г.І. Балюк, М.В. Краснова, Н.Р. Малишева та багатьма іншими.

В той же час необхідно зауважити, що окремі положення щодо правового забезпечення вимог екологічної безпеки саме у сфері виробництва та споживання біологічних палив залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшого дослідження.

Автор статті ставить перед собою завдання проаналізувати певні правові аспекти щодо забезпечення екологічної безпеки у сфері розвитку виробництва та споживання біологічних палив.

Законодавче визначення екологічної безпеки наведено в ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ, а саме: *екологічною безпекою* є такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

Екологічна безпека гарантується громадянам здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів. Фактично це стосується майже всіх сфер господарювання. Звідси доречно погодитися з науковою позицією В.І. Андрейцева про те, що можна без перебільшення констатувати, що практично немає такої сфери діяльності, нормативно-правове регулювання якої не зачіпало б забезпечення її з позицій вимог екологічної безпеки, тобто реально в законодавчому процесі простежується процес екологізації багатьох галузей законодавства, який тісно пов'язаний із впровадженням у «тканину» матеріально-правових та процесуально-правових норм і приписів різних вимог, правил та нормативів екологічної безпеки [1].

Біологічне паливо є одним із альтернативних видів рідкого та газового палива, розвиток якого може забезпечити біопаливом власного виробництва такі галузі як аграрне виробництво, транспорт та інші, що сприятиме зменшенню залежності української економіки від імпорту енергоносіїв та поліпшенню екологічної ситуації в Україні.

Правове регулювання відносин щодо виробництва та споживання біологічних палив здійснюється на підставі положень Закону України «Про альтернативні види палива» № 1391-XIV від 14 січня 2000 р. зі змінами від 21 травня 2009 р. Цей Закон визначає правові, соціальні, економічні, організаційні, екологічні засади виробництва й використання альтернативних видів палива, а також стимулювання збільшення частки їх використання до 20 % від загального обсягу споживання палива в Україні до 2020 року.

З огляду на забезпечення екологічної безпеки у сфері виробництва та споживання біологічних палив на законодавчому рівні в якості одного із основних принципів державної політики у сфері альтернативних видів палива проголошується принцип зменшення негативного впливу на стан довкілля за рахунок використання як сировини для виробництва альтернативних видів палива відходів різного роду діяльності, додержання екологічної безпеки виробництва (видобутку), транспортування, зберігання та споживання альтернативних видів палива.

Крім цього, питання щодо застосування біологічних видів палива в Україні регламентуються на рівні нормативно-правових актів, зокрема таких як: Указ Президента України «Про заходи по розвитку палива в Україні з біологічної сировини» від 26 вересня 2003 р.; Програма «Етанол», затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1044 від 4 липня 2000 р.; Програма розвитку виробництва дизельного біопалива на період до 2010 року, концепція якої була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 576-р від 28 грудня

2005 р.; Програма розвитку виробництва дизельного біопалива, затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1774 від 22 грудня 2006 р.; Енергетична стратегія України на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 145-р від 15 березня 2006 р. тощо. Проте, базовим законом щодо забезпечення екологічної безпеки слід вважати Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Варто зауважити, що зменшення негативного впливу на стан довкілля за рахунок використання як сировини для виробництва біопалива відходів різного роду діяльності, а також додержання екологічної безпеки виробництва, транспортування, зберігання та споживання біопалива зумовлює встановлення *стандартів та нормативів* у зазначеній сфері відносин.

Як відомо, стандартизація являє собою діяльність щодо встановлення положень для загального і багаторазового застосування у певній сфері (ст. 1 Закону України «Про стандартизацію від 17 травня 2001 р. № 2408-III»). Наслідками такої діяльності є розробка, затвердження нормативних документів (стандартів), які встановлюють правила, загальні принципи чи характеристики різних видів діяльності або їх результати.

Метою стандартизації у сфері альтернативних видів палива є встановлення комплексу норм, правил, вимог, показників щодо технології виробництва (видобутку) та споживання цих видів палива, їх якості, екологічної безпеки, безпеки для здоров'я і праці людей. Відтак, *стандартизація у зазначеній сфері* обумовлює запровадження нормативних документів, які мають на меті встановлення критеріїв безпечності щодо виробництва та використання альтернативних видів палива.

Виходячи із положень ст. 11 Закону України «Про альтернативні види палива» виділяємо такі групи нормативних документів (стандартів), що встановлюють: 1) вимоги щодо якості альтернативних видів палива; 2) показника споживчої якості кожного альтернативного виду палива; 3) показники щодо безпеки для здоров'я і праці людей, тобто нормативи екологічної безпеки.

Одним із правових чинників забезпечення екологічної безпеки у сфері виробництва та споживання біопалива, на нашу думку, є встановлення *юридичної відповідальності* за правопорушення у цій сфері. Зокрема, відповідно до ст. 14 Закону України «Про альтернативні види палива» порушення законодавства про альтернативні види палива тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність.

Проте, з нашої точки зору, в даній сфері суспільних відносин можливо існування також й господарсько-правової відповідальності. Зазначена позиція обґрунтовується тим, що згідно зі ст.2 Закону України «Про альтернативні види палива» одним із основних принципів державної політики у сфері альтернативних видів палива є підтримка підприємництва у зазначеній сфері на основі державного захисту інтересів підприємця. А підприємництво, як відомо, є господарською діяльністю.

Крім того, ч. 5 ст. 4 Закону України «Про підприємництво» (в редакції Закону від 21 травня 2009 р. № 1391-VI) встановлює, що діяльність, пов'язана з виробництвом біоетанолу, здійснюється суб'єктами господарювання за наявності відповідної ліцензії. Тобто, законодавчі положення дають підстави стверджувати, що діяльність, пов'язана з виробництвом біопалива, є господарською діяльністю, за недотримання вимог щодо провадження якої, чинним законодавством України встановлюється господарсько-правова відповідальність.

Викладене вище надає можливість зробити **висновок** про те, що забезпечення вимог екологічної безпеки у сфері використання альтернативних видів палива з огляду на пріоритетність останніх, відіграють вагомим практичне значення. Це простежується в тому, що такі вимоги повинні слугувати, перш за все, превентивним засобом для унеможливлення прояву неприпустимих екологічних ризиків, а відтак – унеможливленню порушення екологічної безпеки та заподіяння шкоди життю і здоров'ю людини.

Варто зауважити, що сприятливі кліматичні умови, потенціал аграрного сектора, наявність трудових ресурсів становлять об'єктивні фактори щодо можливого розвитку в Україні ринку біопалива. Проте, сучасний стан розвитку відносин у цій сфері потребують подальшого удосконалення правової бази щодо регулювання виробництва та споживання альтернативних видів палива, яка має бути адаптована до законодавства ЄС. Зокрема, за рахунок: розробки та удосконалення нормативної документації щодо встановлення критеріїв екологічної безпеки у сфері виробництва та використання біопалива; запровадження екологічно безпечних технологій виробництва; посилення юридичної відповідальності за правопорушення у цій сфері (наприклад, шляхом застосування такого виду відповідальності як господарсько-правова, існування якої у цій сфері цілком є обґрунтованим).

Список використаної літератури

1. Андрейцев В.І. Конституційно-правові засади національної екологічної безпеки / В.І. Андрейцев // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – Вип. 41. – С. 5-20. – (Серія: Юридичні науки).